

TOIVAKKA

Elämisen elementit.

Lapsen fyysinen rauhoittaminen ja rajoittaminen haastavassa tilanteessa 1.8.2024 alkaen Toivakan kunnan varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa voi syntyä tilanteita, jolloin rajattomasti tai aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen rauhoittamiseksi vaaditaan fyysistä rauhoittamista. **Turvallisen kasvuympäristön takaaminen jokaiselle lapselle vaatii joskus lapsen syliin ottamista, lyövään käteen tarttumista, puremisen estämistä tai tiukasti aikuisen otteessa pitämistä lapsen rauhoittamiseksi ja suojelemiseksi.** Suomen perustuslain mukaan (Suomen perustuslaki, 2 Luku, 7§) jokaisella kansalaisella on oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Varhaiskasvatuksen näkökulmasta perustuslain koskemattomuuden ja turvallisuuden perusoikeudet voivat olla ristiriitaisia, jos lasta joudutaan rauhoittamaan fyysisesti lapsen itsensä, toisten lasten ja omaisuuden suojelemiseksi. Tässä toimintaohjeessa tarkastellaan ja määritellään Toivakan varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa lapsen fyysistä ohjaamista ja rauhoittamista. Lapsen koskemattomuuteen puuttuminen perustuu ehdottomaan avoimuuteen ja lapsen huoltajien kanssa sovittuihin yhteisiin toimintatapoihin ja sopimukseen.

Toimintaohje sisältää:

1. Ohje lapsen rauhoittamiseksi haastavassa tilanteessa
2. Toimiminen tilanteen jälkeen
3. Ammatillisen osaamisen vahvistaminen
4. Kuvallinen tiivistetty toimintaohje

1. Ohje lapsen rauhoittamiseksi haastavassa tilanteessa

Milloin? Lasta rauhoitetaan fyysisesti silloin, kun hänen käyttäytymisensä *vahingoittaa häntä itseään, toisia, ympäristöä tai omaisuutta*. Fyysiseen rauhoittamiseen ryhdytään, jos se on tilanteen kannalta välttämätöntä ja jos ennakoivat toimenpiteet eivät ole auttaneet.

Miksi? Fyysisen rauhoittamisen tarkoituksena on saada *aggressiivisesti käyttäytyvä* lapsi rauhoittumaan niin, ettei häneen itseensä satu tai muihin. Aikuisen avulla lapsi oppii sopivia vihan, surun ja pettymyksen ilmaisukeinoja.

Turvallisen oppimisympäristön luominen on jokaisen varhaiskasvatuksen henkilöstön vastuulla. Henkilöstön on hyvä tiedostaa oman vuorovaikutuksensa osuus erilaisissa tilanteissa ja pyrkiä omalla toiminnallaan ennaltaehkäisemään ja lieennyttämään tilanteiden kärjistymistä.

Ennakoinnilla tarkoitetaan lapsen huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön tietoon tai kokemukseen perustuvia asioita, joiden avulla tuleviin tapahtumiin pyritään vaikuttamaan ja välttämään ajautuminen lapsen fyysiseen rauhoittamiseen. Ennakoinnissa huomioidaan lapsen fyysinen ja psyykinen tila, varhaiskasvatushenkilöstön toiminta ja fyysinen ympäristö. Lapsia ohjataan ja opetetaan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Vuorovaikutustaitoja ja ennakointia harjoitellaan lasten kanssa rauhallisissa oppimistilanteissa. Lisäksi hyödynnetään ennakoivasti erilaisia lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukevia keinoja. Varhaiskasvatuksenerityisopettaja on yksi ryhmän mukana toimiva taho, jonka kanssa on hyvä suunnitella tukitoimia lapsiryhmälle, että myös yksilöllisesti lapselle. Lapsen kanssa työskentelevän henkilöstön on perehdyttävä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä mahdollisiin paikallisiin ohjeisiin.

Aikuisen/kasvattajan toiminta

Lasta rauhoitettaessa on tärkeää pysyä itse rauhallisena, ei provosoitua, vaikka lapsi pahaa oloaan helpottaakseen huutaa, käyttää rumaa kieltä tai yrittää satuttaa aikuista. Lasta ei alisteta eikä satuteta, vaan aikuinen luo rajan ja turvallisuuden tunteen. Aikuinen ottaa tilanteesta kokonaisvastuun ja arvioi milloin lapsi on rauhoittunut ja kiinnipitäminen voidaan lopettaa.

Fyysisessä rajoittamisessa aikuisen tulee toimia niin ettei lasta satu eikä myös häntä itseään. Tilanteissa on hyvä olla kaksi aikuista paikalla, mutta huomioida että muun lapsiryhmän turvallisuus säilyy. Fyysisen rajoittamisen keinoja käydään yhdessä läpi mm. pedagogisissa illoissa.

Kuinka kauan?

Tavoitteena on mahdollisimman lyhyt rauhoittaminen. Fyysinen rauhoittaminen kestää niin kauan, että lapsi rauhoittuu, kuulee ja ymmärtää puheen ja on valmis hallitsemaan käytöstään. On tärkeää, että heti tilanteen rauhoituttua lapsen kanssa jutellaan tapahtumista. Lapselle kerrotaan, miksi häntä pidettiin kiinni. Hänen kanssaan mietitään, miten voi jatkossa toimia toisin, ettei häntä tarvitse rauhoittaa kiinnipitämällä.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Kaikesta varhaiskasvatushenkilöstön lapsen kohdistuvasta fyysisestä ohjaamisesta ja rauhoittamisesta kerrotaan lapsen huoltajille. Fyysisestä ohjaamistilanteesta kerrotaan päivittäisten kuulumisten vaihdon yhteydessä. Fyysisestä rauhoittamisesta tehdään kirjaus, joka käsitellään yhdessä huoltajien kanssa. Jälkikäsitteily ja jatkokon ennakoiva suunnittelu tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa

Sovitut ennakoivat tuen muodot, kuten myönteinen käyttäytymisen vahvistaminen ja tilanteiden yksilöllinen ennakointi, tulee kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Kirjaa vasaun fyysisen rajoittamisen päivämäärä ja jatkosuunnitelma.

Käy keskustelu ja tee jatkosuunnitelma huoltajan kanssa tapaamisena tai puhelimitse.

2. Toimiminen tilanteen jälkeen

- ✓ On pyrittävä löytämään *syy siihen, miksi tilanteeseen päädyttiin*. Syyn selvittyä fyysiseen rajoittamiseen johtavaa tilannetta tulee jatkossa välttää tai yrittää toteuttaa tilanne toisin.
- ✓ Jälkikäsitteily tehdään lapsen valmiudet, tiedot ja taidot huomioiden mahdollisimman pian tilanteen jälkeen, kun kaikki osapuolet ovat siihen valmiita:
Jokaisella tilanteessa mukana olleella tulee olla mahdollisuus tulla kuulluksi, kertoa omista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. Tarvittaessa hyödynnetään vaihtoehtoisia kommunikointimenetelmiä, esimerkiksi nopean piirtämisen ja sarjakuvittamisen keinoin. Jälkikäsitteilyn tavoitteena on opettaa lapselle vaihtoehtoinen strategia tunteiden ja käyttäytymisen säätelyyn, oppimiskokemuksen mahdollistaminen ja aikuisen tuen tarjoaminen tilanteiden ehkäisyssä. Mikäli muita lapsia on ollut läsnä tilanteessa, jossa lasta on fyysisesti rajoitettu, on tilanne hyvä käydä läsnäolevien lasten kanssa läpi. Lisäksi lasten huoltajia on hyvä yleisellä tasolla ilman nimi- ja muita yksilöintitietoja tiedottaa, että lapsi on tänään varhaiskasvatuksessa / esiopetuksessa saattanut nähdä tilanteen, jossa toista lasta on fyysisesti rajoitettu.
- ✓ Jälkikäsitteily ja jatkokon ennakoiva suunnittelu tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa
- ✓ Huomioitavaa on myös se, että fyysisen rajoittamisen tilanteeseen tai sitä edeltäneeseen tilanteeseen voi liittyä lapsen tekemiä tekoja, joista on velvollisuus ilmoittaa lastensuojeluun ja/tai poliisille.

- [lastensuojelulaki](#) 5 luku 25 § määrittelee lastensuojeluilmoituksen tekemisen subjektiivisena velvollisuutena ja viipymättä tai
- yhteydenoton sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi 25 a § yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa (sosiaalihuoltolaki 35 §)

- [Ota yhteyttä lapsiperheen tuen tarpeesta tai tee lastensuojeluilmoitus | Keski-Suomen hyvinvointialue \(hyvaks.fi\)](#)
- Työntekijä kirjaa [läheltä piti](#)- ilmoituksen, jos lapsen väkivalta tai tavaroiden heittäminen kohdistuu henkilökuntaan tai toisiin lapsiin tai vahinkoilmoituksen jos joku on loukkaantunut tai paikkoja mennyt rikki

3. Ammatillisen osaamisen vahvistaminen

Fyysisen rajoittamisen tilanteita on tärkeää harjoitella ja järjestää siihen sopivaa koulutusta tarvittaessa henkilöstölle. Näin voidaan varmistaa fyysisen rajoittamisen kohteena olevan lapsen turvallisuus ja myös suorittavien henkilöiden turvallisuus.

Lapsen oikean aikaisen ja oikeanlaisen tuen toteutumiseen ryhmän henkilöstö tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksenerityisopettajan kanssa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

TOIMINTAOHJE HAASTAVAAN TILANTEeseen

Ennakoi, suunnittele, havainnoi.

Kasvattajan sensitiivinen ja lämminvuorovaikutus

Lapsi käyttäytyy silti aggressiivisesti ja on vaaraksi itselleen ja ympäristölle

Puhu rauhallisesti, rauhoittele lasta, älä lähde väittelylinjalle.

Sanoita lapselle hänen tunnettaan

Vie lapsi tarvittaessa toiseen tilaan

Rajoita lasta fyysisesti vain, jos tarvetta.

Lopeta fyysinen rajoittaminen heti, kun lapsi on alkanut selvästi rauhoittua eikä ole enää vaaraksi itselleen tai

Keskustele tapahtuneesta lapsen kanssa, kun lapsi on siihen valmis.

Käytä lapsen kehitys ja ikään sopivia keinoja esim. pikapiirtäminen!
Muista käydä tilanne läpi **myös ryhmän kanssa**, mikäli he ovat tilanteen nähneet.
Tiedota myös tarpeen mukaan muille vanhemmille, mutta älä kerro lapsen nimeä

Kerro tapahtuneesta lapsen vanhemmille.

Kirjatkaa tapahtunut lapsen Vasuun ja suunnittele yhdessä huoltajien kanssa kuinka vastaavan voisi jatkossa välttää.

Pyri löytämään **syy miksi** tilanteeseen päädyttiin ja **keino**, kuinka sen voisi jatkossa **välttää**